

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays
and Holidays.

Entered as second-class matter January 20, 1919, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Subscription \$5.00
Yearly

LETTO—YEAR XVII. Copy No. 26.00

Chicago, Ill., tork, 11. marca (March 11), 1924.

Subscription \$5.00

Yearly

Uredniški in upravniki pre-
stor: 2607 St. Lawndale av.

'Office of publication:
2607 St. Lawndale ave.

Telephone: Lawndale 4635.

STEV.—NUMBER 60.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 2, 1917, authorized on June 14, 1918.

Premogokop zopet grob 175 delavcev.

V premogarski naselbini Castle Gate, Utah, se je pripetila zadnjo soboto grozna eksplozija. Zasutih je 175 premogarjev. Le nekaj trupel so našli do pondeljka. V bližnjem premogokopu se je primerila l. 1900. razstrelba, ki je zahtevala 200 življenj. Podporno društvo št. 196 S. N. P. J. je v bližnji naselbini Ewell.

Castle Gate, Utah. — V soboto dopoldne ob devetih je prislo v premogovniškem rovu štev. 2., ki je last tukajne premogovniške družbe Utah Fuel company, do grozne razstrele, valed katere je zasutih 175 premogarjev.

V soboto opoldne še ni bil noben delavec rešen.

Eksplozijo je povzročil, kakor menijo, nakopičen prah. Dim in prah sta se valila iz jame v črnih oblakih.

Prvi razstrelbi je sledilo več manjih in lažjih eksplozij, kakor pravijo družbini uredniki. Prva razstrelba je bila tako silna, da so bili vti v hodi hipoma popolno zasuti.

Reševalni oddelki, obstoječi iz takih 75 mož, so se nemudoma lokili svojega dela ter najprej posasili ogenj v jami. Nato pa so se iskati zasute delavce.

Do trdega mraka v nedeljo so dobili reševalci osem mrtvih trupel v jami.

Ker se je bati, da bi plin ne onamnil in zadušil reševalnih oddelkov, so postavili po nekaterih trajnih nesrečnih jame več sesalk svedega kraka, dočim so bili nekateri oddelki zaposleni v polaganju vodnih cevi iz malega potoka, ki teče po soteski. To vodo bi babil za pogansitev vsakega slujnega ogroja v jami, ki bi mogel nastati med reševalnim delom.

Koliko je bilo pravzaprav ljudi na delu v jami, ko se je pripetila eksplozija, ni znano, zakaj, eksplozija je uničila tisto tablo, na katerem so delavci svoje številke iz medi, ko so prihajali zjutraj na delo. Vendar pa pravijo, da jih je bilo kakih 173 ali pa 175.

Kompanija je objavila seznanje 165 mož, ali pristavila pa je, da niti tisti seznamek popolno.

Premogarji pravijo, da utegneno ostati nekateri zasuti delavci pa pri življenu, ali veliko ni datu na upanje. Tisti, ki jih ni ubila razstrelba, se utegnajo rešiti, če so se zavarovali proti plinu.

Če je bila razstrelba blizu premogokopnega središča, potem je spati, da se bodo delavci, ki so delali v nadaljnji prostorih, že le tako rešili, ako niso pohiteli proti vhodu ter podlegli strupenim plinom. Jama ni navpična, nego počevna, in zadnji konec je kakih 11,000 čevljiv pod zemljo.

Da je plin v jami še vedno duživ in strupen, je dokaz temu, da se je nekaj reševalcev onesvetil v jami.

Pet trupel so istovetili, in sicer so to: George Harrison, William Pollock, W. A. Berg, George Fillstead in Jack Thorpe. Dveh preglavih in treh populoma organiziranih trupel niso mogli istovetiti ali identificirati.

Nevarnost za novo razstrelbo je vedno velika. Ali kljubtemu udajajojo reševalni oddelki svoje delo.

Nekaj upanja je zbudilo dejstvo, da so reševalci našli kupuznega jamskega orodja, a ne pa nobenih trupel v bližini. Nasprotno prevladuje med reševalci mnenje, da so se delavci zbarikadili proti strupenim plinom.

Edina cesta v premogarski vali je bila cel dan polna sorodnikov in prijateljev zasutih premogarjev. Na sto in sto ljudi obojevali so spola in razme starosti se je skoraj okoli dvoranje organizacije Knights of Pythias, kjer je zasutna mrtvačnica za ponesrečene premogarje, in pa na mestu, kjer je premogokop, ki je zaprt vsem reševalcem, družbinim učinkom in časnikarskim poročecem.

Velenja zasutih premogarjev je močenih in družinskih očetov. V prednji bližini je premogarska

Pregled dnevnih dogakov.

Amerika.

Zopet velika nesreča v premogokopu; 175 rudarjev pokopanih pod zemljo v Castle Gatu, Utah.

Rep oljnega škandala sega nazaj v Wilsonovo administracijo in na republikansko nominacijsko konvencijo l. 1920.

Minnesotski kongresnik arretiran radi težke obdolžitve.

Senzacionalni umor v Louisville, Ky.

Gledališki in kinoigrali v New Yorku so se izrekli za strajk.

Inozemstvo.

Nova poročila o bližajočem se konfliktu med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Grčija, ki je dobila republiško vlado, je priznala sovjete.

Finančna in politična kriza v Franciji doseže višek ta teden.

Upor v armadi irske Svobodne države.

Krasnočekov, bivši Čikašan, obsojen na šest let zapora v Moskvi.

Vojaški upor na Irskem.

Arrestacija dveh generalov odrejena. Demonstracije in ingrediente. Irska ni bila še nikdar v tako slabem položaju.

Dublin, 10. marca. — Vlada je ukazala arretati generala Liama Tobina in Chas. Daltona, katera sta uprizorila vojaško revolto v Templemoru v soboto. Poveljnika sta izpraznila vojašnico in odvedla moštvo s strojniscami, puškami in streljivom vred v bližnje hribe. Upor je nastal radi tega, ker je vlada demobilizirala 900 čestnikov zadnji teden. Uporno vojaštvo se še ni podalo.

Včeraj je bil volilni shod v Dublinu, katerega se je udeležilo 10,000 oseb. Shod se je kmalu spremenil v demonstracijo v prid upornim vojakom in sledili so izgredi, med katerimi je bila zaplena nekaj prodajalnice. John Dillon, vodja nacionalistov, je dejal na shodu, da Irski ni bila še nikdar v tako slabem položaju kot je danes.

KONGRESNIK ARETIRAN.

Harold Knutson, minnesotski poslanec, obdolzen težkega zdravja.

Washington, D. C. — Kongresnik Harold Knutson iz Minnesota je bil v nedeljo arretiran v Clarendonu, Va., na obtožbo, da je zakril nemoralni čin. Poročilo mu je bilo odrešeno in do pondeljka opoldne je bil še v večji. Z njim vred je bil arretiran Leroy M. Hu, uradnik justičnega departmента.

DENBY BO ČASTNO SPREJET — MED PRIJATELJI.

Detroit, Mich. — (Fed. Press) — Edwin Denby, bivši mornarični tajnik, katerega je Teapot Dome tajnik, obstreljivo je Teapot Dome sprejet, kar se vrne med svoje prijatelje doma v Detroitu. Lekalna trgovska zbornica je aranžirala nekak jubilej propademu mornaričnemu tajniku. Priredila je parado z godbo s kolodvora in veliko pojedino, na katero so povabljeni člani mnogobrojnih klubov. Denby je član noščnih klubov in patriotskih organizacij. Nasadnje je stopil še v klub "Teapot Dome" (olje), ki ga je pokopal.

Gates priznal umor.

Louisville, Ky. — William Gates se je v nedeljo predal policiji ter priznal, da je umoril Richarda Heatona. Iz njegove povesti rija tako strašna osveta, ki jih je le malo takih na svetu.

Heaton je vjel Gatesa in več drugih moških ter jih zapri v poslopje, kjer jim je nameraval izrezati žleze.

Heaton je bil poprej njegov priatelj. Dva dni ga je imel na prtega. Med tem časom se je praviljal na operacijo. Ali ravno malo časa poprej, preden je Heaton hotel pričeti z operacijo, se je Gatesu posrečilo pretrgati vezi. Osvojeno je potegnil iz žepa star samokres, ki ga je njegov "ječar" prezrl, ter ustrelil Heatonu do smrti.

Ljubosumnost je bila glavni povedni temo, da je hotci Heaton Gatesa podvrči strašnemu mučenju.

Mrs. Heaton, ki je bila tedaj v spodnjem nadstropju dotične hiše, je bila tudi predmet Heatonove ljubosumnosti. Moriles in Heatonova žena sta izjavila, da ni imel Heaton nobenega povoda za svojo ljubosumnost.

Rusija emancipira 8,000,000 moščedank.

Sloboda za muslimanske žene v sovjetskih republikah je priznana istovzno s odpravo kalifata.

Moskva, 10. marca. — Sovjetska vlada je pozdravila odpravo kalifata in druge reforme v Turčiji s proklamacijo novih zakonov v emancipacijo 8,000,000 muslimanskih žens v ruskem Turkestanu, Armeniji, Kalmuku, Kivi in Karpata. Proklamacija je bila objavljena 8. marca, na Ženski dan v Rusiji.

Vlada je naznana, da je bila nova poročila o bližajočem se konfliktu med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Grčija, ki je dobila republiško vlado, je priznala sovjete.

Finančna in politična kriza v Franciji doseže višek ta teden.

Upor v armadi irske Svobodne države.

Krasnočekov, bivši Čikašan, obsojen na šest let zapora v Moskvi.

INDUSTRIJSKA KRIZA V HOLANDIJ

Čez 100,000 delavcev je brez dela. Splošen upor v tekstilni industriji.

Amsterdam. — (Fed. Press) — Industrijska situacija v Holandiji je zelo kritična vsej splošnejši ekonomski položaju v Evropi. Cene rastejo in brezposelnost raste. Kapitalisti izrabljajo polozaj in znižavajo mezdje ter natezojo delavnik. Vsi delavci tekstilne industrije so izpričani, ker natočijo sprejeti manjše mezdje. Delavške organizacije so v slabem stanju: njihove blagajne so brez malega prazne. Po uradnem poročilu je bilo 1. februarja 106,206 industrijskih delavcev brez dela in zaneska.

GRČIJA PRIZNALA SOVJETE.

Vatikan se baje tudi pripravlja na prisnjanje.

Berlin, 10. marca. — Pogajanja med zastopnikoma Grčije in Rusije, ki so trajala v Berlinu tri tedne, so uspešno končana. Grčki upravniki poslov je danes prejeli noto svoje vlade, ki naznana, da je Grčija formalno priznala Unijo sovjetskih republik. Diplomatski odnosi bodo takoj vpostavljeni, medtem se pa bodo vrnila trgovska pogajanja.

Rim, 10. marca. — "Tribuna" poroča, da Vatikan namernava priznati rusko sovjetsko vlado v kratkem času. Zdaj so v tenu pogajanja glede delovanja katoliške duhovščine v Rusiji brez motenja.

Berlin, 10. marca. — Pogajanja med zastopnikoma Grčije in Rusije, ki so trajala v Berlinu tri tedne, so uspešno končana. Grčki upravniki poslov je danes prejeli noto svoje vlade, ki naznana, da je Grčija formalno priznala Unijo sovjetskih republik. Diplomatski odnosi bodo takoj vpostavljeni, medtem se pa bodo vrnila trgovska pogajanja.

London, 10. marca. — Uradno se naznana, da se angleško-ruska konferenca otvorila 1. aprila v St. James palači v Londonu. MacDonaldborotvori konferenco in Litvinov bo vodil rusko delegacijo. Finančno vprašanje, ki je na dnevnem redu, bo razdeljeno na tri dele: v prvi del spadajo caristični dolgoročni, v drugi del vojni dolgoročni in v tretji del terjatve posameznikov radi konfiscirane lastnine v Rusiji na angleški strani ter terjatve Rusov radi angleške intervencije v Rusiji.

Miami, Fla. — Poročnik V. F. Grant je dosegel rekord brzine, ko je v nedeljski tekmi letel s svojim hidroplanom 116 milj v uri.

RUSKO-ANGLEŠKA POGAJANJA.

London, 10. marca. — Uradno se naznana, da se angleško-ruska konferenca otvorila 1. aprila v St. James palači v Londonu. MacDonaldborotvori konferenco in Litvinov bo vodil rusko delegacijo. Finančno vprašanje, ki je na dnevnem redu, bo razdeljeno na tri dele: v prvi del spadajo caristični dolgoročni, v drugi del vojni dolgoročni in v tretji del terjatve posameznikov radi konfiscirane lastnine v Rusiji na angleški strani ter terjatve Rusov radi angleške intervencije v Rusiji.

Republičanska vlada na Grškem.

Atene, 10. marca. — Vladna kriza je končno končana. Vodja republičanske stranke Papenastis je organiziral novo vlado. — Venizelos je izjavil včeraj, da ta jo zapusti Grško "za vselej". Odpotuje v Pariz.

COOLIDGE DELA IMPERIALISTIČNO POLITIKO.

Demokrati in progressivi voditelji v kongresu so obsegili predsednikovo stališče proti filipinski neodvisnosti.

COOLIDGE OBRAŽA VODO NA MILIN AMERIŠKEH KORPORACIJ IN BANKIRJEV.

Washington, D. C. (Federated Press) — Predsednik Coolidge je zadal udarec filipinski neodvisnosti, in ta udarec je v popolnem skladu s stališčem ameriških korporacij in bankirjev, ki imata biti te dni sprejeta ali odloknjena v senatu. Poineare je izjavil v soboto, da poda ostavko, če bo predloga počasena. Večino senatorjev, med katerimi je 140 radikalnih socialistov, se je izreklo proti predlogu.

Poineare, finančni minister De Lasterje in več drugih ministrov je včeraj konferiral s predsednikom Millerandom o valutni krizi. Neprestano padanje franka je alarmiralo vso Francijo in treba bo drastičnih ukrepov, če hoče vlada preprečiti popolni polem valute.

Demokrati in progressivi voditelji v kongresu so odgovorili ter obsegili njegov prelom tistih obiljub, ki jih je dal l. 1898, predsednik McKinley in ki jih je konгрès ponovil l. 1916. To je zopet nova zadeva, na katero bo moral predsednik Coolidge odgovarjati v mesecu novembra letos, in zopet en dokaz, kako se razrašča imperializem v kontroli zvezne politike.

To pismo, ki ga je pisal predsednik Coolidge predsedniku filipinske

Delavske novice.

(Federated Press.)

DELAWSKE NOVICE.
V krajec se je vrnilo na delo.
Chicago. — Voditelji unije krov
v industriji ženskih oblačil
potrjajo, da se je 900 stavkarjev
naložilo na delo v pondeljek zjut
aj, ki so lastniki dotednih delav
nikov podpisali pogoje. V ostalih de
vninah se štrajk nadaljuje.

1200 igralcev se je izreklo za
štrajk.

New York. — Vsi člani organiza
cije gledaliških igralec, iz
jemni dvih, so v nedeljo odgla
vali za stavko 1. junija, sko
družni gledališči in filmah stu
jev ne priznajo unije de tega
sa. Organizacija šteje 1200 čla
nikov, med katerimi so mnogi glas
ni igralec in igralke, bodisi na
ih ali v filmih.

ube plače za ženske v Kanadi.
Toronto. — Izurjene delavke v
skrnah in knjigoveznicah v To
rontu prejemajo danes zelo nizko
zado. Nekatere ne dobi več kot
v tednu. Provinčni mezdni od
predlagajo, da se minimum za
delavek zviši na \$10 prvo leto in
\$25 po prvem letu dela.

lavška vlada skrajša delavnik.
London. — Arthur Henderson
naznani v nižji sbornici, da
neška delavska vlada kmalu
redili skrajšanje delavnika v
varnah na devet ur in 48 ur v
dnu. Sedanji delavnik je 60 ur.
Henderson je reklo, da največ
člane je treba med neorganiz
iranimi delavci, ki delajo dolge
in prejemajo niske mezde.
ki delavci so nevarni organiz
irani delavci.

Velika brezposelnost v Čeho
-slovakijskem.

Praga. — Brezposelnost v Čeho
-slovakijski raste, kakor se poroča
zadno. Po uradnem poročilu je
900 delavcev brez dela, ampak
stevilo je napačno, ker uklju
čuje tiste brezposelnike, ki pre
majo podporo od države. Ako
delavec ne dobi dela v šestih
dneh, jugubi nadaljnjo podporo
takoj, da je tisoče, dasi jih nične
steje.

REMOGOKOP ZOPET GROB
175 DELAVOV.

(Nadaljevanje s prve strani.)

selbina Ewell. V tej imajo naši
zmogarji svoje podporno dru
štev. 296. S. N. P. J., ki šteje
odrastili članov. Ali je med
merenčenci kak član naše pod
rovinne organizacije, nam ni zna
mo. Upamo pa, da dobimo kako
čudilo, v katerem bo povedano,

je kak naš član mrtve, ali ne.
Pred premogarskimi hišami na
upicah sede žene in otroci, ki
strahujejo v upu čakajo na novice
jame. Neka mlada žena je ho
ča z otrokom v naročju po vasi
v solzah vplila: "Jaz ho
ča k njemu!" Kakor je bilo po
je pojasnjeno, je bil njen mo
žjam, ko se je pripetila strašna
zgoda.

Eksplozija je razbilu jeklenia
pri rešilnem izhodu, kake
i mije onastran soteške.

Premogokop leži v soteski cast
tega potoka, in mrzel, veter je
tujoč, v soboto in nedeljo.

To je bila prva razstrelba v tem
premogokopu. L. 1900, je izgubil
200 premogarjev svoje življe

v eksploziji, ki se je pripeti

v premogokopu Winter Quart.

Mine. Tudi ta je last premog

o družbe Utah Fuel Compa
ny. Tisti roj je v Scofieldu bli
z Castle Gate.

Castle Gate je premogarska za
bina, ki šteje približno 1,700
delavcev. In kakov pravijo družbeni
delavci, je obratoval nešredni
premogokop s polno paro. To je
je največji premogarski roj

države Utah.

Castle Gate je 116 milij odda
n od mesta Salt Lake City. Ta
je po nesreči so poslali tjačaj po
največi zdravnikov in drugih

zdravnikov moči. Ko je tjačaj do
vrat v razstrelbi, je odšel v

premogarsko naselbino poseben
z zdravniki in strešnicami.

Devica na smrtni postelji.

Zarjavilo devičko Segonijo
ne. Da ne bo dvomov, so jo pri
delice vprašale, kako naj jo o
sej za mrtvinski oder.

Kako pa se oblačijo mrlizi?"

Jeknila sirotka z velikim napo
jem.

Zakonske žene v višnjevka
neemoženke pa v belo," se je

ali odgovor.

"Pa me oblačite v belo," je za
kala, "sem pa tam mi pa na
se kakšno višnjevkasto pent
noji sponča vprasanja. Izprase

S polja vede.

Kontrola radio valov.

Viljem Marconi, iznajditev
brezščne telegrafije, je naznani
te dni v Londonu, da je izpopolnil
svojo novo iznajdbo: kontroliran
je radio valov in pošiljanje valov
v katerokoli začeljeno amer. Prin
cip novega aparata je, da se radio
valovi lahko koncentrirajo in od
postopek v eno samo smer kakov
števlobi z reflektorjem.

Iznajdba je velikega pomena in
nedvomno revolucionira obstoječe
aparate in metode brezščnega
brzjavja in telefona. Koncentrirani
radio valovi bodo v stanu doseči
večjo daljavo z manjšo energijo.
Največja važnost iznajdbe pa je
v dejstvu, da bo mogoče poslati
radio depošo le na tisto prejemno
postajo, kateri je namenjen, medtem
ko bodo vse druge postaje
odrezane od depoša. S tem so
tajne, privatne radio depoše zas
tegnute.

V takih razmerah je bilo lahko
uničiti nasprotnika. Tri ali štiri
osebe so se dogovorile, da bodo
pričale proti osebi, katero misijo
uničiti. Ena oseba je izvršila ovad
bo dve ali tri osebe so pričale
proti oboženi osebi in obtoženec
je bil pogubljen. Na pr. ako je
star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Ako je inkvizitor menil, da pri
čela ni vsega izpovedala, kar ona
ve, tedaj je lahko dal mučiti,
da je izpovedala, kar ji je zna
nega. Kaj takega do danes ni izv
ršilo nobeno sodišče, ampak v na
vadi je bilo le pri inkviziciji.

Z zagovornikom je pa bilo tako,
kot nekdaj v avstrijski armadi.
Bila je navadna komedija. Kakor
je bil v avstrijski armadi avtor
zagovornik, preiskovalni sodnik
in predsednik vojnega sodišča,
ravpotako je inkvizitor imenovan
zagovornikom člena sv. oficija.
Zagovornik je lahko občeval z
obtožencem le vprito inkvizitorja.
Zagovornik ni prejal originalnih
aktov, ampak le izšerpek iz njih, v
katerem niso bile omenjene izjave
prič, ki so pričale ugodno za ob
toženca. Dalje se je moral zagov
ornik zavezati, da bo le tedaj za
govarjal obtoženca, aka ga smatra
nedolžnim, poleg se poslušati vseh
sredstev, da ga pripravi do pri
znanja krvide. Tak zagovornik
gotovo ni bil zagovornik obtoženca,
ampak je bil navaden pomembni
inkvizitor, katerega naloga
je bila, da se otoženec čimpreje
sposna krvim in oboz.

Kajti če je zagovornik misil,
da je obtoženec res krivoverec, je
moral odložiti zagovorništvo.

Za obtoženec je bilo torej vse
eno, ako je imel zagovornika, ali
je bil brez njega.

Ako inkvizitor ni prišel po tej
metodi do cilja, jo je menjal. Sku
šal je pritegniti osebe v krog in
od njih izvabiti potrdilo, da je ob
toženec resnična. V navadi je bilo,
da so zaprli inkviziciji udane ose
be z obtožencem v enočinstvo celico.

Te osebe so imeli nalog, da se
proglase napram obtožencu za so
milenike, da tako izvabijo iz
povedi obtoženca.

Ako je bilo treba pričati proti
krivovercu, je nastopil kot priča
lahko vsak potepuh. Če je pa po
tepuh pričal obtožencu v prilog,
je bila njegova izpoved brez ve
ljave. Dostikrat so priča zaprili,
češ, da se je dala podkupiti od
obtoženca, da ispoje zanj ugodno,
ako je inkvizitor ali kateri moge
nežel obtoženemu pogubo. Ravn
no tako so lahko sorodniki —
starši proti otrokom in otroci
proti staršem, brat proti braču,
sestra proti bratu ali narobe —
pričali, ako so sorodniki dolžni
krivoverstva. Ni pa bilo sorodni
kem devoljeno pričati v prilog v
obtožencu. Tudi v tem slučaju so
se sorodniki izpostavili obtožbi,
da so pričali po krivem, četudi so
govorili resnico.

Namen inkvizicije sploh ni bil,
da se obtoženec sposna nedolžnim,
ampak da se spošna krvim, ko je
pričela obravnavna proti njemu.

Te pozdravlja Tvoj prijatelj.

Peter Pajgelj.

Jesti ni mogel.

Tristan Bernard, ugledni sodo
bni humorist, sedi v gostilni v Ni
ci. In poklicke strežnika: "Nata
kar, te juhe ne morem jesti!"

Dečko urno in žurno odnes
plošček in pomoli jelovnik slove
ščemu dramaturgu. Tristan Bern
ard prime v roke jedilni listek
in si naroči močno polivko. Stre
žnik mu jo prinese.

"Natakar, te juhe ne morem
jesti!"

Natakar, ki se ne more razv
jeti, poklicke opravitelja. Ta pri
čiti in prav spoštivo vpraša Tri
stana Bernarda:

"Kaj pa je, gospod? Vsi gospo
dje pravijo, da je ta juha izvrstna in
so mi zanje napravili poklon."

"No, saj jaz tudi ne trdim kaj
drugega," odgovori naš žaljive
hudomučno, "samo Elize nimam."

Povest "Jimmie Higgins" je
zrealo duše ameriškega proleta
riata ob času vojne. Dobri se
pri Književni matici S. N. P. J.

Povest starega rudarja.

(Pisal Anton Rechar.)

(Dalej.)

Pri lepi slovenski naselbini ob
reki Youghiggeny naju je pre
lejala mlada deklica, ki sem ji za
vsakega plačal po pet centov. Ko
maj sva šla kakih sto korakov po
obrežju na drugi strani reke, naju
je presenetil znanec, ki je tudi
ajtaj zapustil Benik in je bil
ves moker od dolgega potovanja
v vočini. Počival je, pa sem ga po
vabil, naj hito vstane, da gremo
do druge postaje, odkoder se od
peljemo domov. Čisto izmučen je
bil in komaj je vstal. Rekel pa je,
da nima centa. "Saj te po tem
nike ne vpraša," sem rekel.

"Pojdzi z nato, še noco bom
se deliti v krogu naših družin. Šel je
z nato. Oba sta bila izmučena, pa
sem jima prigoval: "Le po
gumno, do Irwina plačam vočno,
odtum bom pa korakali proti
domu."

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pijado, da se zabil vanjo, in
dekle je bilo pogubljeno. Navadno
so takega dekleta živega sečgali
na gradi. Najnedolžnejši človek
je bil v takih razmerah izročen na
milost in nemilost ljudem, ki so se
udajali svojim stratem in niso
imeli najnajnje morale v sebi.

Dospeli smo do Irwina, ker da
je star in bogat pohotnejši salesov
mladek dekleta in ga je deklet z
vso osornočnostjo odvznil od sebe,
je zadostovalo, da je pohotnejši na
jel dva potepuh, ki sta bila pri
volji pričati, da sta na obtoženem
dekletu opazila znamena, da je
čarovnik, star pohotnejši jo je
obtožil, da mu je deklet skuhalo
pi

Zadnji potomci sekundarnih živali.

Ze večkrat so se v zadnjih desetletjih pojavile vesti, da žive še vedno na zemlji zavriji, t. j. oni zmaji, ki so živelii v sekundarni dobi naše zemlje ter bili v srednjem jura-oddelku te dobe najbolj razširjena vrsta živali na zemlji. Pred nekaj leti smo čitali, da so loveci na Alaski naleteli na tako počast, v najnovejši dobi pa so priali iz Konga vesti, da so jih odkrili v Kongu v Afriki, v močvirjih, ki so ljudem skoro nedostopna. Znanstvene ekspedicije, ki so bile odposlane, da kontroliajo te vesti, pa niso pri vsej posljivosti in natančnem zasledovanju našle nicesar. Bilo je vse le fantazija lovecev, kakor toliko in tipično lovskih zgodb. In vendar potomeci sekundarnih živali še žive; ohranili so se v degeneriranih formah še do dandanes na najbolj osamljenem kontinentu naše zemlje v Avstraliji in njenem otočju.

Zoologi so z ozirom na razširjenost različnih glavnih živalskih vrst razdelili zemljo na sedem regijonov. Prvi, nearktični regiji tvori Severna Amerika z Grenlandijo; drugega, neotropičnega tvori Južna Amerika s Srednjim Amerikom, tretjega, etiopičnega, tvori srednji in južni del Afrike z južnim delom Arabije; četrtega palearktičnega severni del Afrike, cela Evropa in cela Azija, razen ob ob Indij in Indoneziji; petega, avstralskega, tvori Avstralija s svojim otočjem; šestega madagaskarskega, tvori otok Madagaskar; sedmega, orijentalskega pa obe Indiji z Indonezijo. Nobeden teh regijonov pa ni za geologe takoj zanimiv, kakor avstralski, ki se kakor nobeden drugi razlikuje od ostalih. Že ko je odkril Avstralijo Cook, prvi pričel v ta osamljeni svet Jihnega morja, so njegovi ljudje srečali na svojih izletih nenavadno in dotlej

popolnoma nepoznano žival — kenguruja. To pa ni bil le slučaj, kajti poznejša raziskavanja so dognala, da so vrečarji, kateri največji še danes, živeči predstavljitelj kenguru, faktično in najstvilnejši živalski prebivalci tega "najmlajšega" kontinenta. Vrečarji niso pravi sesalec, ampak neka predhodna vrsta med reptili in pravimi sesaleci. Njihovi pradedci so živelii v sekundarni dobi po vseh zemeljskih celinah, do današnjih dni pa so se ohranili razen v dveh manjših in skorobrezpomembnih vrstah v Južni Ameriki, samo v Avstraliji, kjer tvorijo cele rodbine od najmanjih do največjih vrst. Iz izkopin pa so zoologji dognali, da so nekoč živelii v Avstraliji, in to še v novejših dobah zemeljske zgodovine, ko jih še nikjer drugje niso bili, tudi vrečarji, ki so po svoji velikosti prekašali nilske konje in slone.

Komaj se je svet seznanil s kengurjem in njegovimi čudnimi sorodniki, pa je presenetil zoologe že druga avstralska žival, še bolj čudna in še bolj zanimiva kakor kenguru. Ta žival je bila klijunata. Podobna je našim videram, razlikuje pa se od njih po tem, da ima mesto gobera rožen rajič klijun, da je njena telesna stopila spremeničiva, kakor topota naših žab, da leže jajca kakor želva in da svoje mladiče — doji. Ko so prinesli prve nagačene eksemplarje v Evropo, so ljudje in tudi naravosloveci mislili, da so ponarejeni, tako neverjetno so se jim zdeli. Danes sta znani dve vrsti, ena, ki živi ob vodi kakor naše vidre in druga, ki živi po luknji v gozdovih, katera skoplje sama. Tudi ta čudna žival je zadnja živeča potomka svojih prednikov, ki so živelii v jura-dobi in so nekatere po velikosti daleč nadržljive današnje. Ohranila se je izključeno samo v Avstraliji in na njenih otočkih.

Na prvem posetu avstralske caseline, so Cookovi spremiševalci doznali tudi za ogromnega kučar-

ja, ki žre ljudi ter o tem z grozo pripovedovali dalje. Raziskovalna, ki so se podvzela pozneje, pa so dognala, da žival, katero so imeli v mislih, ni prvič noben kuhar, drugič ni tako velika in trajiči absolutno ni nevarna ljudem. Zoologi, ki so si jo natančneje ogledali, so spoznali v njej nič manj in nič več kakor poslednjo potomko predpotopnih dinosaurov, hronozavrov, ihtiozavrov in podobnih zmajovitih počasti. Oziroma še več, ta taurata, kakor se imenuje, je celo starejša kakor omenjene velike počasti; oživljala je zemljo že davno pred njimi in bila pravzaprav nihova — mati. Ona je bila prva, ki se je iz amfibij razvila v poluzavrije in prav zavriji so se razvili komaj iz nje! Takrat, v tistih davnih predavnih dobah je bila v vseh mogočih velikostih razširjena po vsej zemlji, danes pa živi degenerirana, komaj meter dolga, svoje samotarno življenje na obalah Avstralije in bila domovinstva. Iz te popolne oddeljenosti Avstralije od ostalega sveta so fanatisti ustvarili nekaj čudno teorijo, ki je seveda nesmiselna, da je ta kontigent le ostanek dela drugega svetovnega telesa, ki je priletel na našo zemljo. V resnicici pa je stvar čisto drugačna. Avstralija, ki je tvorila v sekundarni zemeljski dobi skupaj z Afriko in Južno Ameriko skupen kontinent Gondvano, se je prva oddelila od nje in žive la od tedaj dalje vedno popolnoma samostojno in ločeno življene. Živali, ki so takrat živelii po vsej zemlji, so se na njej ohranile, čeprav v degeneriranem stanju do dandanes, dočim so drugod povsod radi raznih klimatičnih in drugih katastrof izumrli. Tako nam je ohranila Avstralija v svoji samoti dragocene živalske robove, ki bi jih sicer že davno ne bilo in bi jih, vsaj živih, kulturno človeštvo nikdar ne poznalo.

Razen navedenih potomev pravilno pa ima Avstralija še predstavnike prvih ptic, kinič, ki so podobni afričkim nojem, v njene morje pa žive amonoidi, neke

vrste ali, ki grade polževim podobne hiše, samo s to razliko, da se, ko raste, pomika vedno bolj na vzpen, mačeč za seboj prejšnje stanovanjske prostore. Te sipe so nekoč živele po vseh morjih ob dnešnem Še ob australijskih obalah.

Avstralija je torej pravi zoologični vrt za potomce prahvali, dočim pravilni živali poznejših dobor, v prvi vrsti pravili sesavec sploh nima. Zaman bi iskal v Avstraliji dvoparkljarjev in sploh goved, zaman levov, tigrov in podobnih mačk, zaman veveric, opie itd. Divji pes, dinga, ni prvič prebivalec Avstralije kakor ne pravičevi Novi Gvineji, pričel je tja kaj komaj z ljudmi. Istotake tu di par vrst netopirjev in nekaj vrst miši, nima v Avstraliji pravilno prebivalce. Avstralija je v obveznosti za naturalizacijo, in obvesti prosilice o tem. Priče morajo tudi biti prisotne ob zaslijanju. Ako sodnik najde, da je prosilice vprašen do naturalizacije, mora ta zapriseči zvestobo Zdrženemu državu in dobiti svoje državljansko sproščevalo (Certificate of Naturalization), ali "drugi papir".

Za nadaljnje informacije treba obrniti se na Commissioner of Naturalization, Department of Labor, Washington, D. C., ali pa na pristojne naturalizacijske urade, katerih vodja nosi naslov Naturalization Examiner. Ti uradi se nahajajo v sledenih mestih: Boston — (Post Office Building), Brooklyn, (186 Jayalemon Str.), Denver — (Post Office Building), New York City — (154 Nassau Street), Portland, Ore. — (Post Office Building), St. Louis — (Custom House), San Francisco — (Post Office Building) in v Federal Buildings sledenih mest: Buffalo, Chicago, Cincinnati, Cleveland, Detroit, Duluth, Houston, Kansas City (Mo.), Los Angeles, New Orleans, Omaha, Philadelphia, Pittsburgh, Providence, St. Paul, Salt Lake City, San Antonio, Seattle. V svoji materinščini pa lahko pišete na Foreign Language Information Service, Yugoslav Bureau, 119 West 41st St., New York City.

Potrebeni koraki za naturalizacijo.

(Jugoslovanski oddelek F. L. I.S.)

Federalni naturalizacijski urad je priobčil sledenči kratki, ali jasno izvleček naturalizacijskih predpisov, vključivši tudi nanovejše odredbe:

Prvi korak. Izjava o nameri (priči papir). Da se vloži "izjava o nameri" (Declaration of Intention) ali, kakor se že pravi, da se vzame prvi papir, zahtevajo se sledenči predpogoj: Inozemec mora biti belega ali afričanskega plemena; star mora biti najmanj 18 let; živeti mora v delokrogu sodelca, kjer se mu izda prvi papir.

Postopanje: Inozemec naj si najprej priskrbi tiskovino, Form 2213, jo izpolni in prinese na sodni urad (Clerk of the Court).

Takrat naju je ugledal možiček na predpoklenskem tlaku. Kakor bi ga bila odnesla sapa, izginjal je vzdihuje v večni planoti.

"Opazuj ga!" nadaljeval angelj Gospodov. "V življenju je sodil in bodil, bruna v svojem očesu pa ni obsodil ni obsojal. Udaril ga je zato Gospod in mu odkazal edino mesto v predpeku, da čisti ondu tlak in odpira nebeska vrata, napravila se je-bila v teku tisočletij žuljasta grba, jednaka velblodovi. Pri vsakem koraku mu je zlato breme stisnilo to grbo, da se je teleso kar gvinjalo od bolečin. V tem sva ga dohitela pri nebeskih vratih. Ječaje in godrnjače si je zvali klijueč z ramena, da bi ga potisnil v nebesko klinčanico. Pri tem si je prileže vendarle ogledal nekoliko. Srd in nejevolja sta mu napela zgubni obrazek, in kakor luči sta se mu zaiskrili očesel.

"Zopet slovenski liberalci!" zatogatil se je. "Odpr in ne sodi!" zavrne ga angelj Gospodov. "Ne sodi, ker sedaj si sam sojen!"

Renče dvigne klijueč in rožljeje odpira nebeski portal.

"Slovenski liberalci!" Da, takrat sem te spoznal, doktor Tone od zelenih Soče! Dvetisoč let in delž nisem čul twojega glasu, ali takoj sem te izteknil v predpeklenski revščini in zapuščnost!

Muze, dajte mi moči, da vredno zapojem o čuvstvih, ki so sedaj napolnila komaj prebujeno dušo mojo!

"Tone od Soče je!" zavinknil sem, in usmiljenje mi je raztopilo dušo, da sem se hotel raziskati zaradi njega, ki je nekdaj kandidiral za prvo mesto v nebeskih višavah, a je sedaj toliko siromaški obtičal v predpeklu grozovplivnih samotah. Razjokati sem se hotel, toda solza mi takrat še ni bila znova podeljena, in sočutje ni dobilo steze, da bi se bilo jalo iz mene.

Predranil sem se se ogovoriti Azraela: "Ta je torej isti, ki je gospodaril nekdaj na zelenih obalah zeleni Soče?"

"Govoril si!"

"In koliko časa je že tukaj?"

"Dvetisoč let!"

"Dvetisoč let! — In neprestano mu je posmeti steno do nebeskih vrat in odpirati dušam, katere so poklicane v raj Gospodov!"

"Govoril si!"

(Dalje prihodnjih)

lu mongolske vlade je komunist Jadin, njegov pomočnik je Merkulov. Vojni minister pa je Mongol Mandačarov, ki je del v Moskvi kurz vzhodnega vojnega akademije. Njemu je prideljen Rus in gen. štaba, ki mu tudi odločajočo besedo. Mongolska vojska sestoji v glavnem konjice, kateri je za eno brigado počitki je zelo malo. V vsem pa ena brigada, obstoječa iz dveh polkov po 750 mož. Moštvo brigade tvorijo izključno Mongoli, cirji so Rusi. Brigada je oborožena z repetirkami. Poleg brigade obstoječi je poseben 600 mož broški strojnicami in ima poleg tega 2 topa. Mongolska vlada razpolaga s 50 avtomobili, od katerih dva oklopna. Glavni sedež vojske je v Urgi.

Malarije — V desetih mesecih leta 1923 je bilo na vsem ozemlju Rusije zabeleženih 4,887,000 slučajev malarije. Zlasti je divja malarija v severnih pokrajinali Obenem se opaža silno širjenje tropične oblike malarije.

Italijanski izseljeni v Rusijo — Krasin je izjavil, da je na najvažnejših posledic rusko-italijanske trgovinske pogodbe nastavljanje italijanskih izseljenikov severno vzhodnem delu Rusije.

Podpora izvenruskim komunističnim strankam. — "Investija" poroča, da je bilo davčnim potom na bankih v Rusiji za preganjanje komunistov izven Rusije 294,000 milijonov rubljev. Od te vseote je bilo poslano komunistom v Nemčiji 100,000, bolgarskim 37,000, poljskim 20,000, rumunskim 4500, jugoslovanskim 1500, latiškim 1200 in avstrijskim 2000 zlatih rubljev.

IZČEM ROJAKA — Mike Zupica vsled njenega "kuma" Joe Zarki, ki hoče ob potovati v kratkem v stare domovino. Pred letom dni se je nahajal v Sheboygan, Wis. Torej rojaki komur je kaj znano o njem, se prosi, da bi to sporočali, ali pa ne se sam prijavi na naslov: Frank Urabe, 1009 Indiana, Sheboygan, Wis.

(Ad.)

POZOR SLOVENCI V BLIŽNI UNIONTOWN, PA.

Leninove relikvije. — Stavbničnik Vorovjev, je napravil miniaturno sliko hiše rodbine Uljanov v Simbirsku, kjer je bil rojen Lenin. Hiško razstavljuje električna luč. Med zadnjim zasedenjem kongresa je stala hišica na mizi predsedstva. Sobe, kjer je stanoval Lenin za časa revolucionarjev, so lahko piktite na Foreign Language Information Service, Yugoslav Bureau, 119 West 41st St., New York City.

IZ SOVJETSKIE RUSIJE. — Na prodaj je premogorje premog je pet čevljev visok in brez vsakega kamena. Dovolj zaloge, vsega kar se pri premogorju potrebuje. Lastnik rava je advokat in nima časa za baviti s tem oziroma z dvojnim posloščom, vsled tega prodajev. Kupčija se mora zavrniti pred prvim aprilom t. l. Lepa priložnost za par Slovenske Gotovosti denarja je treba skoraj dvajset tisoč dollarjev, da sedaj nas še ni zadostno število skupaj, da bi to kupili. Ako katerega veseli in resno misli, naj se prijavi osebno dne 14. marca v Uniontown, Pa., v Titlow Hotel, ali pa na mojem domu, na Sunshine Place, Cont. No. 3 in tako bo vse dobil vse podrobnosti, ki bi jih želel izvedeti. Omenim naj, da tukaj ni nastavljena nobena limanica ali past, ampak je to pošteno delo za gotovost.

Reorganizacija "Roste". — Iz Moskve poročajo, da je razpravljal do tudi moskovski sovjet o reorganizaciji uradnega dopisnega urada "Roste". Povod k temu so dale nepravilne pritožbe sovjetskega tiska, ki so nedavno dovedle do oster polemike. Sovjetski listi so se pritoževali nad slabno informacijo "Roste" in obenem protovestirali proti novinarskemu informacijskemu monopolu. Sovjet komisarjev je sklenil, da ostane informacijska služba že nadaljuje državni monopol, sprejet pa je nekateri predlogi, predvsem, da bodo "Roste" vodili poklicni novinarji.

Odlikovanje francoskega komunističnega. — V dobro informiranih moskovskih političnih krogih trdi, da bo francoski komunist Chachin v kratkem odlikovan s sovjetskim redom rdeče zastave. To bi bil prvi inozemec, ki bi dobil ta red.

Hilja, kjer je umrl car Nikolaj, zgorela. — Iz Moskve poročajo, da je te dni zgorela v Jekaterinburgu hiša, v kateri je leta 1918, umrl car Nikolaj II. z družino. Od tega časa ni stanoval v hiši nikdo in se ni moglo ugotoviti, kajko je izbruhnil požar.

Mi vam dostavimo narodni pošti, točno v vse kraje.

Grocerij, sladčičarjen in pustna zelenina. — Kompanija primere poslov pri večjih naročilih. Pakete in informacije na:

FRANK OGLAR, Superior Avenue, Cleveland, Ohio.

4000.

Časna primerna povest iz prihodnjih dob.

Po vzorih dr. Ničmaha, napisal dr. Nevesekdo.

(Dalje.)

Zdole se mi je, kakor bi čul krohotanje iz osrčja zemeljskega. Potem pa mi je zaznenel odgovor:

"Odgini v miru bojtem, mene pa pusti, da zopet zaspim na stotočo in stotočo let!"

Točno sem vzdihnil:

"Nikdo mi neče biti spremljavelec!"

"Moči nimam, da bi ti siloma vzbudil tovariša!" izgovoril mi nato angelj Azrael. "Pojdova teorej sama na pot!"

Vzel me je v naročaj, in grozen piš in vihar me je vzprejel v sredo svojo. Angelj pa je upravo na trepetajočo zemljo, in kamor je stopil, podpirala so se selišča, in skalnatih gore so se drobile. Z jedno nogo se je dotikal zemlje, z drugo pa jasno lune! Od svetov do svetov je stopal, majali so se vsi, toda niti jeden ni prišel z svojega tira, ker bi se bil sicer že tiste dni moral poroditi kaos, v katerega bode končno roka Stvarnikova pomešala vse svetovje. Svet za svetom se je vrstil pred mojim pogledom; bilo j